

SOME ASPECTS OF OVERCOMING PROPERTY INEQUALITY IN THE CONDITIONS OF AN INCLUSIVE ECONOMY IN GEORGIA

Copyright © 2024 the Author/s
Peer review method: Double-Blind
Accepted: January 23, 2024
Published: February 11, 2024
Original scientific article
DOI suffix: 10.36962/NEC19012024-11

David Vekua

Doctor of Economics,
Associate Professor of Georgian International
University
ORCID id: <https://orcid.org/0000-0003-3933-7746>
E - mail: David.vekua@yahoo.com

Archil Tsertsvadze,

Doctor of Economics
Professor of Georgian Technical University
ORCID id: <https://orcid.org/0000-0003-4588-640X>
E - mail: atsertsvadze@yahoo.com

ABSTRACT

At all stages of social cohabitation, the need of justice and equality is an important vector of its development, which has often become the basis of huge global transformations and changes. However, the implementation of these transformations was not always successful, because there was no appropriate historical circumstance and moment, and in some cases, these demands were dogmatic and contained many utopian views. New priorities of justice are based on the idea of inclusive development of society in modern Georgia. The main vector of its development lies in that the inclusive economy should create new jobs and contribute to the establishment of justice in the distribution of wealth.

Based on the data of the National Statistical Service of Georgia, authors of the article analyze the indicators that most clearly show the scale and severity of this problem in Georgia. According to the authors, high rates of profit growth in the business sector indicate that the problem of financial inequality in the country has become even more visible and property polarization is more sensitive in public relations. Authors believe, that the business sector of Georgia should change its strategy, which is focused only on increasing the value of assets, and shift to protecting the labor rights of employees and increasing their employment perspectives.

Keywords: justice, equality, ownership, freedom, inclusive economy, employment, investment.

REFERENCES:

1. Bible, Old Testament (Exodus 16.16);
 2. Gabisonia I., Taliashvili A., Khizanishvili S. "Social justice and market economy", Tbilisi, 2021 p.139;
 3. Schwab K., Zahidi S. (2018), 10 Things You - and Your Government - Should Know about Competitiveness in the Fourth Industrial Revolution, [Online] 16 October;
 4. Mussky I. "One Hundred Great Thinkers", Moscow, "VECHE", 2020, p. 326;
 5. Vekua d. "Difficulties of establishing justice in

the economy of Georgia and ways to overcome them", Collection of Scientific Works of G. Tavartkiladze Tbilisi Educational University N10, 2020. p. 64;
 6. Politikano, Blog (2018) 07/22/Thomas Pickett "Economic inequality - the main problem of the XXI century";
 7. Economic policy of the state, Social justice and economic efficiency: study of the relationship, https://referatwork.ru/economicheskaya_politika_gosudarstva/section-10.html;
 8. www.geostat.ge.

საქართველოში ქონებრივი უთანასწორობის
 დაძლევის ზოგიერთი ასპექტი
 ინკლუზიური ეკონომიკის პირობებში

დავით ვეკუა

ეკონომიკის დოქტორი,
 საქართველოს საერთაშორისო
 უნივერსიტეტ „ჯიუს“ ასოცირებული
 პროფესორი

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3933-7746>
 ელ.ფოსტა: David.vekua@yahoo.com

არჩილ ცერცვაძე

ეკონომიკის დოქტორი
 საქართველოს ტექნიკური
 უნივერსიტეტის პროფესორი

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-4588-640X>
 ელ.ფოსტა: atsertsvadze@yahoo.com

აბსტრაქტი

საზოგადოების თანაცხოვრების ყველა ეტაპზე, სამართლიანობასა და თანასწორობაზე მოთხოვნილება არის მისი განვითარების მნიშვნელოვანი ვექტორი, რომელიც ხშირად უზარმაზარი გლობალური გარდაქმნების და ცვლილებების საფუძველი გამხდარა. თუმცა ამ გარდაქმნების იმპლემენტაცია ყოველთვის ვერ მიმდინარეობდა წარმატებით, რადგან არ იყო შესაბამისი ისტორიული გარემოება და მომენტი, ხოლო რაც შემთხვევებში კი თვით ეს მოთხოვნილებები იყო დოგმატური და შეიცავდა ბევრ უტოპიურ შეხედულებებს. თანამედროვე საქართველოში სამართლიანობის ახალი პრიორიტეტები ეფუძნება საზოგადოების ინკლუზიური განვითარების იდეას. მისი განვითარების მთავარი ვექტორი მდგომარეობს იმაში, რომ ინკლუზიურმა ეკონომიკამ უნდა შექმნას ახალი სამუშაო ადგილები და ხელი შეუწყოს დოვლათის განაწილებაში სამართლიანობის დამყარებას.

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებზე დაყრდნობით, სტატიაში გაანალიზებულია ის ინდიკატორები, რომლებიც ყველაზე თვალნათლივ წარმოაჩენენ საქართველოში ამ პრობლემის მასშტაბს და სიმწვავეს. ბიზნეს სექტორში მოგების მაღალი ზრდის ტემპები მიგვანიშნებს, რომ ქვეყანაში ფინანსური უთანასწორობის პრობლემა კიდევ უფრო თვალსაჩინო გახდა, ხოლო საზოგადოებრივ ურთიერთობებში ქონებრივი პოლარიზაცია უფრო სენსიტიური. საჭიროა ბიზნეს სექტორმა შეცვალოს სტრატეგია, რომელიც ძირითადად აქტივების ღირებულების ზრდაზეა ორიენტირებული და მეტი აქცენტი გადაიტანოს დასაქმებულთა შრომითი უფლებების დაცვასა და მათი დასაქმების პერსპექტივის ზრდაზე.

საკვანძო სიტყვები: სამართლიანობა, თანასწორობა, საკუთრება, თავისუფლება, ინკლუზიური ეკონომიკა, დასაქმება, ინვესტიცია.

შესავალი

საზოგადოების თანაცხოვრების ყველა ეტაპზე, სამართლიანობასა და თანასწორობაზე მოთხოვნილება იყო და დღესაც არის მისი განვითარების მნიშვნელოვანი ვექტორი, რომელიც ხშირად უზარმაზარი გლობალური გარდაქმნების და ცვლილებების საფუძველი გამხდარა. თუმცა, ამ გარდაქმნების იმპლემენტაცია ყოველთვის ვერ მიმდინარეობდა წარმატებით, რადგან არ იყო შესაბამისი ისტორიული გარემოება და მომენტი, ხოლო რიგ შემთხვევებში კი თვით ეს მოთხოვნილებები იყო დოგმატური და შეიცავდა ბევრ უტოპიურ შეხედულებებს. ადამიანები თავიდანვე იბადებიან უთანასწორონი, თუ მერე საზოგადოებრივი ცხოვრების უსამართლოდ მონყობის შედეგად ხდებიან ასეთნი? ეს არის დილემა, რომელზეც მიუხედავად უამრავი მცდელობისა, მკაფიოდ ჩამოყალიბებული პასუხი დღემდე გაუცემელია.

უსამართლობა და უთანასწორობა საზოგადოებრივი ცხოვრების ბევრ სფეროში ვლინდება, როგორც მატერიალური ასევე მორალური ფორმით, მაგრამ ყველაზე სენსიტიური მაინც არის ეკონომიკური ურთიერთობებ და ამ ურთიერთობების შედეგად განხორციელებილი საზოგადოებრივი დავლათის გადანაწილების პროცესი. მატერიალური დოვლათის განაწილებაში სამართლიანობა არის ის გლობალური პრობლემა, რომელიც დღესაც აღელვებს მსოფლიოს უამრავ ქვეყნებში სამოქალაქო საზოგადოებას, მთავრობებს, ბიზნესის სფეროს, პროფესიულ კავშირებს, საზოგადოებრივ და რელიგიურ ორგანიზაციებს და სხვა. სწორედ ეს თემა ხშირად გამხდარა რევოლუციებისა და უმნიშვნელოვანესი გარდაქმნების კატალიზატორი და განმსაზღვრელი ფაქტორი.

ძირითადი ნაწილი

განაწილებაში სამართლიანობას ძველ აღთქმაში მოსე როგორც უფლის ბრარძებას ასე აუწყებს ებრაელ ხალხს: „ასე აქვს ნაბრძანები თქვენთვის უფალს: თვითოეულმა იმდენი შეაგროვეთ, რამდენიც საჭმელად გჭირდებათ; კაცზე თითო გომერი, სულადობის კვალობაზე; ყველამ თქვენს - თქვენს კარავში მყოფთათვის შეაგროვეთ“. [1]

დიდი ფრანგი ფილოსოფოსი და მოაზროვნე ჟან - ჟაკ რუსო თავის ცნობილ ნაშრომში „საზოგადოებრივი ხელშეკრულება ან პოლიტიკური სამართლის პრინციპები“ (1762 წ.) გამოთქვამს მოსაზრებას, რომ „არ არსებობს სამართლიანობა თანასწორობის გარეშე, ისევე როგორც თანასწო-

რობა თავისუფლების გარეშე“. [4] ის თავისუფლების დონეს და ხარისხს საკუთრებით ურთიერთობების კონტექსტში განიხილავს და ამავე ნაშრომში აღნიშნავს, რომ „თქვენ დაიღუპეთ თუ შეგიძლიათ დაივიწყოთ, რომ მიწიდან მიღებული სიკეთე ეკუთვნის ყველას და მიწა კი არავის“. [4]

ცნობილი ფრანგი ეკონომისტის თომას პიკეტის პოპულარულ ნაშრომში „კაპიტალი 21 - ე საუკუნეში“ გამოთქმულია მოსაზრება, რომ ეკონომიკურად განვითარებულ ქვეყნებში კაპიტალის ზრდის სიჩქარე სტაბილურად უფრო მეტია, ვიდრე ამ ქვეყნების ეკონომიკურ განვითარების ტემპები, რაც იწვევს ქონებრივ უთანასწორობას და საზოგადოებრივ დაპირისპირებას. ამავე ნაშრომში იგი წერს: „თუ გადავხედავთ აშშ - ს ეკონომიკის საერთო ზრდას მსოფლიო კრიზისამდე 30 წლის განმავლობაში 1977 - 2007 წლების პერიოდში, მაშინ შევამჩნევთ, რომ ყველაზე მდიდარი მოსახლეობის 1% - ზე მოდის მთლიანი ეროვნული შემოსავლების ნამეტის 60 პროცენტი“. [6]

ეკონომიკურ მეცნიერებაში ნობელის პრემიის ლაურიატის მ. ალექს აზრით: „შემოსავლების განაწილებამ უნდა უზრუნველყოს, როგორც ეკონომიკური ეფექტიანობის სტიმულირება, ასევე საზოგადოებაში სოციალური თანხმობა. ამ შუალედის პოვნა არსებითად არის სოციალური კომპრომისი“. [7]

რა მდგომარეობაა ამ მხრივ საქართველოში? როგორია ბალანსი კორპორაციების მოგების ზრდასა და ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებას შორის? რა ფინანსური რესურსები იხარჯება მოსახლეობის სოციალურ უზრუნველყოფაზე? როგორია უმუშევრობის დონის შემცირების დინამიკა? ეს ის თემებია, რომლებიც ყველაზე თვალნათლივ წარმოაჩენენ საქართველოში ამ პრობლემის მასშტაბს და სიმწვავეს.

ქვეყანაში ეკონომიკური ზრდის და საინვესტიციო აქტიურობის შედეგად აშკარად გამოიკვეთა უმუშევრობის დონის შემცირების ტენდენცია. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებით „2022 წელს უმუშევრობის დონემ შეადგინა 17.3 %, მაშინ როდესაც იგი 2015 წელს შეადგენდა 21.9 % - ს“. [8] თუ ამ მაჩვენებელს წლების მიხედვით ვნახავთ მართალია მცირე, მაგრამ სახეზე გვაქვს მყარი შემცირების დინამიკა, რაც უდაოდ პოზიტიურ ტენდენციად უნდა ჩაითვალოს.

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებით „მთლიანი შიდა პროდუქტის ზრდამ 2022 წელს, 2018 წელთან შედარებით შეადგინა 162.1 %, მაშინ როდესაც ამავე პერიოდში

THE NEW ECONOMIST / ახალი ეკონომისტი

ბიზნეს სექტორის მოგება ზარალების გამოკლებით გაიზარდა 291.5 % - ით“. [8] ბიზნეს სექტორში მოგების ასეთ მაღალი ზრდა მიგვანიშნებს, რომ ქვეყანაში ფინანსური უთანასწორობა კიდევ უფრო თვალსაჩინო გახდა, ხოლო საზოგადოებრივ ურთიერთობებში ქონებრივი პოლარიზაცია უფრო სენსიტიური.

ამავე დროს, როგორც ამ უთანასწორობის მინიმიზაციის საშუალება საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტში არ იზრდება ფინანსური რესურსების გამოყოფა სოციალური უზრუნველყოფის მიმართულებით. მართალია სახელმწიფო ბიუჯეტიდან წლიდან წლამდე იზრდება პენსიების დაფინანსების აბსოლუტური მაჩვენებელი, მაგრამ არ იზრდება მისი ხვედრითი წილი მთლიან შიდა პროდუქტთან მიმართებაში. „თუ 2020 წელს სოციალური უზრუნველყოფისთვის გამოყოფილი დაფინანსების ხვედრითი წილი მთლიან შიდა პროდუქტთან მიმართებაში შეადგენდა 10.7 % - ს, 2021 წელს შეადგინა მხოლოდ 10.0 %, ხოლო 2022 წელს შემცირდა 8.2 % - მდე“. [8]

თუ საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის ამ მონაცემებს გავანალიზებთ დავინახავთ, რომ ქვეყანაში კაპიტალის ზრდის სიჩქარე სტაბილურად უფრო მეტია, ვიდრე ეკონომიკური განვითარების ტემპები. ეს ზრდის ქონებრივ უთანასწორობას და იწვევს მოსახლეობის მნიშვნელოვანი ნაწილის ეკონომიკური აქტიურობის შესაძლებლობების შემცირებას, რაც ცუდად აისახება ქვეყანაში ფინანსური ბაზრის განვითარებაზე.

ბევრ ქვეყნებში რესურსები შედარებით შეძლებული მოსახლეობიდან ნაკლებად უზრუნველყოფილ მოსახლეობაზე გადანაწილდება ძირითადად საგადასახადო სისტემის გამოყენების მეშვეობით. რაც გულისხმობს მოგების, საშემოსავლო და ქონების გადასახადების ტარიფების ზრდას და საგადასახადო წნეხის დამძიმებას. ამ ეტაპზე ეს გზა საქართველოსთვის მიუღებელია, რადგან საგადასახადო წნეხის ზრდა ქვეყანაში შეამცირებს ეკონომიკური აქტიურობის და უცხოური ინვესტიციების შემოდინების შესაძლებლობებს.

უნდა ჩამოყალიბდეს ეკონომიკური განვითარების ისეთი მოდელი, სადაც მოინახება ოპტიმალური ბალანსი ადამიანური და ბუნებრივი რესურსების გამოყენებასა და კორპორაციების მოგებასა და აქტივების ზრდას შორის, რადგან წინააღმდეგ შემთხვევაში მთავრობების მხრიდან ამ გლობალური პრობლემის მოგვარების მცდელობა დაემსგავსება მდგომარეობას, როდესაც პრობლემას გავაძევეთ

კარიდან და ის აუცილებლად მყისიერად გვიბრუნდება ფანჯრიდან.

რადგან უთანასწორობა არის ეკონომიკური ზრდის შემაფერხებელი გარემოება, საჭიროა მისი დაძლევის მიზნით შეიქმნას სპეციალური პროგრამა, რომელიც განსაზღვრავს ყველა იმ ღონისძიების მიზანშეწონილობას და შესაძლებლობას, რომლებმაც უნდა შეამციროს ქვეყანაში უთანასწორობა და სიღარიბე.

მსოფლიო ეკონომიკური ფორუმის დამაარსებლის და დირექტორის კლაუს შვაბის აზრით „თანამედროვე კაპიტალიზმის რამდენიმე ფუნდამენტური პრინციპი გადახედვას საჭიროებს. პირველ რიგში ესაა ნეოლიბერალური იდეოლოგია. ცალსახაა, რომ წარსულში მიღწეული ყველა წარმატების საწინდარი სამენარმეო სული და რისკზე ნასვლის უნარი იყო. თუმცა თავად ცნება „კაპიტალის“ დღეს არსებული აღქმა უნდა შეიცვალოს. თანამედროვე მომხმარებლებს არა მხოლოდ მეტი საქონლის და მომსახურების ნაკლებ ფასში მიღება სურთ, არამედ ელიან კორპორაციების მხრიდან მეტ სოციალურ პასუხისმგებლობას. გადატირთვამ ხმის უფლება ყველას უნდა მისცეს, ვინც დღეს უკანა რიგებშია. დღეს არსებული სისტემის საყრდენების ნაწილი უნდა შეიცვალოს, ნაწილი შესწორდეს. სწორედ ესაა საჭირო საყოველთაო პროგრესისთვის“. [3]

საქართველოს ეკონომიკის ტრანსფორმაციის ხანგრძლივმა პროცესმა „ფუნდამენტალურად შეცვალა ბიზნესის წარმართვის, საკუთრების ფლობის, ბაზრების რეგულირების, კონკურენციისა და სამენარმეო საქმიანობის, საზოგადოებრივი დოვლათის განაწილებისა და გადანაწილების ფორმები და პირობები, რამაც ეკონომიკურ ურთიერთობათა სისტემაში განსაზღვრა სოციალური საკითხების სამართლიანი მოგვარების ახალი პრიორიტეტები“. [5]

საქართველოში სამართლიანი მოგვარების ახალი პრიორიტეტები საზოგადოების ინკლუზიური განვითარების იდეას ეფუძნება. რაც გულისხმობს იმას, რომ ადამიანებს ჰქონდეთ თანაბარი წდომა ეკონომიკურ შესაძლებლობებსა და სოციალურ სიკეთებთან. ყველა ადამიანს უნდა ჰქონდეს წდომა საკვებზე, ტანსაცმელზე, სამედიცინო მომსახურებაზე, ბინაზე, განათლებაზე, ენერჯი რესურსებზე. თითოეული ადამიანი უნდა იყოს ჩართული შრომით ურთიერთობებში მათი ინდივიდუალური შესაძლებლობების გათვალისწინებით, ხოლო კორპორაციები კი უფრო ეფექტურად უნდა იყენებდნენ

მათ პოტენციალს და კვალიფიკაციას.

თუმცა ამავე დროს აღსანიშნავია, რომ ინკლუზიურმა მიდგომებმა ევროკავშირის ქვეყნებში ამავე დროს გააჩინა პრობლემათა მთელი სპექტრი, ვინაიდან თითქმის ყველა ქვეყნაში აუცილებელი გახდა უამრავი რეგულაციის, შეზღუდვების და დამატებითი სოციალური დახმარების პაკეტების შემოღება და იმპლემენტაცია, რაც თავისთავად გარკვეულწილად მოქალაქეთა თავისუფლების შეზღუდვის პრობლემა გახდა.

„ბაზარზე წონასწორობის დამყარების და სამართლიანობის აღდგენის ერთ - ერთი მთავარი ფიგურანტი არის სახელმწიფო, რომელმაც უნდა მიიღოს და დაიცვას ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობა, ხელი შეუწყოს მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარებას, შემოიღოს დაბეგვრის სამართლიანი სისტემა, განახორციელოს (თუ არის ამის აუცილებლობა) გონივრული პროტექციონისტული პოლიტიკა“. [2]

ბიზნეს სექტორთან ურთიერთობისას მნიშვნელოვანია მომხმარებელთა უფლებების დაცვა. მომხმარებელი უნდა იყოს ინფორმირებული საკუთარი უფლებების შესახებ. ყველა მომხმარებელს უნდა შეეძლოს მოითხოვოს ხარისხიანი მომსახურება, პროდუქციის უსაფრთხოება, საზიანო პროდუქციით და მომსახურებით მიყენებული ზარალის ანაზღაურება. ყოველივე ეს მომხმარებელს დაეხმარება თავიდან აირიდოს როგორც უფლებების შესაძლო დარღვევები, ისე გაუთვალისწინებელი ხარჯები და ფინანსური პრობლემები.

დავების შემთხვევაში მნიშვნელოვანია მედიაციის მექანიზმის გამოყენება, რომლის საშუალებით მხარეები მედიატორის დახმარებით ცდილობენ

დავის ურთიერთშეთანხმებით დასრულებას. მედიაცია მხარეებზე მორგებული პროცესია, მხარეები წყვეტენ რა არის მნიშვნელოვანი და როგორ ხედავენ დავის გადანწყვეტას. თუ სასამართლოში ან არბიტრაჟში საჭიროა სამართლებრივი არგუმენტების მოშველიება, მედიაციაში ამის საჭიროება არ არის, რადგან მედიატორი არ იღებს გადანწყვეტილებას. მედიატორის როლია წარმართოს პროცესი და დაეხმაროს მხარეებს გამოსავლის მოძებნაში, ხოლო პასუხისმგებლობა შედეგზე სრულად მხარეებზეა დამოკიდებული. მედიაციაში გამოიყენებულია ისეთი შედეგის დადგომა, რომელიც მხარეების ინტერესებს ეწინააღმდეგება. თუ შეთანხმება იქნა მიღწეული, ის ყოველთვის მისაღები იქნება მხარეებისათვის.

დასკვნა

საქართველოში ინკლუზიური განვითარების მთავარი ვექტორი მაინც მდგომარეობს იმაში, რომ ინკლუზიურმა ეკონომიკამ უნდა შექმნას დასაქმების პერსპექტივა და ხელი შეუწყოს დოვლათის განაწილებაში სამართლიანობის დამყარებას. საქართველოს ბიზნეს სექტორმა უნდა შეცვალოს სტრატეგია, რომელიც ძირითადად აქტივების ღირებულების ზრდაზეა ორიენტიებული და მეტი აქცენტი გადაიტანოს დასაქმებულთა შრომითი უფლებების დაცვასა და მათი დასაქმების პერსპექტივის ზრდაზე. ამ თვალსაზრისით კომპანიები უნდა ცდილობდნენ, რომ მათთან დასაქმებულები შრომის ბაზარზე მუდმივად იყვნენ მოთხოვნადები, ვინაიდან თვით ამ ბიზნესების წარმატება ძირითადად ადამიანთა სინერგიული ურთიერთობის შედეგად არის შესაძლებელი.